XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 október. 10. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

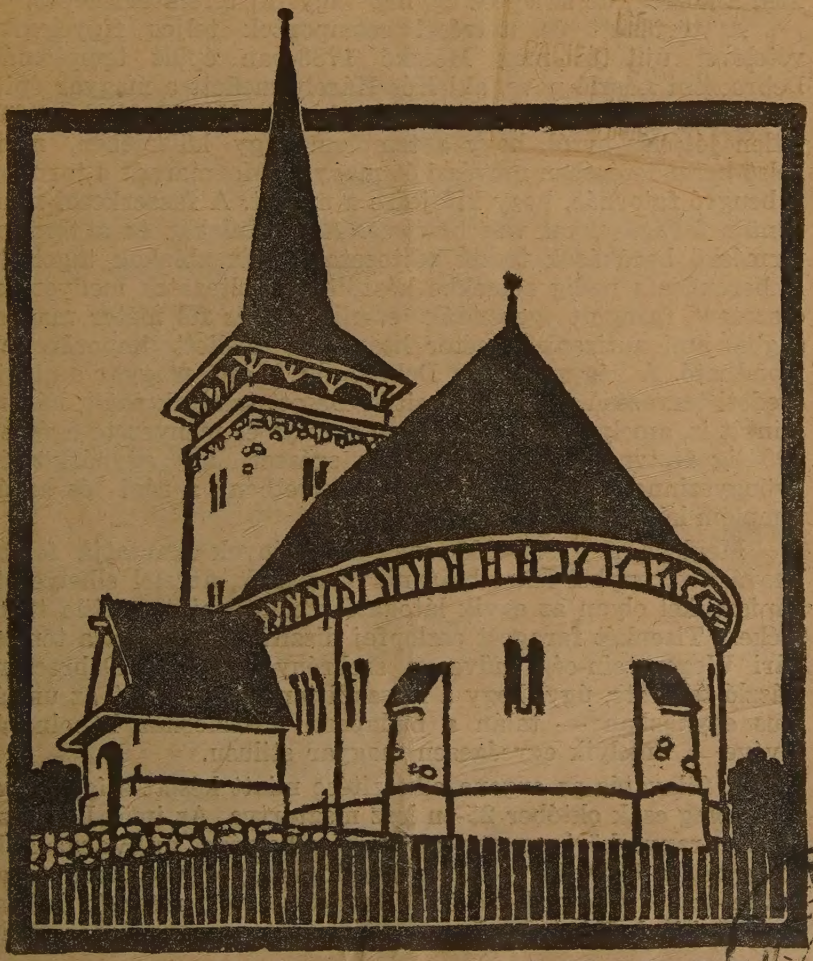

A mészkői unitárius templom- és orgona-avatás 1931 október 25-én.

Unitarian school for the ministry
Berkeley
America California

Templom és orgonaavatás Mészkőn.

Sok templom épült föl vagy ujult meg az utóbbi évtizedek alatt anélkül, hogy történeti és művészi szempontok érvényesültek volna. Különösen elszomoritó az újitásoknál elkövetett sok mult rombolás és művészietlenség. Megszámitani sem lehetne hány gyönyörü festett menyezetet mázolták át „gyöngyszinre" csak ebben az évszázadban. Ez bizony legtöbbször a lelkészek lelkiismeretét terheli, akik elfelejtették, hogy a templomot nem szabad egy kor divatja szerint épiteni, mert az mintegy az örökkévalóságnak épül. A felelősséget vállalni kell s a templomot föltétlenül úgy kell megépiteni, hogy az kifejezze az évszázadok lelkét s legyen művészileg is a legértékesebb, amit nem a község, de az egész egyház vagy faj teremteni képes.

A történeti és művészi szempontok teljes figyelembe vételével újitotta meg Mészkő 1783-ban épült templomát. Debreczeni László neve, aki Kós Károly mellett a magyar épitkezés egyik legavatottabb ismerője és művelője Erdélyben, föltétlen jótállás arról, hogy a templom úgy külsejében, mint belső berendezésében művészi és magyar. Megmaradt a tornyon a beugró fatornác, hogy kifejezze a multat. A faszerkezet mindenütt faragásokkal van diszitve. A támfalakat és a tornyot terméskő berakások teszik változatossá. Az ablakok tagoltak. A berendezés pedig remekbe készült. A boltozatos menyezetet diszesen faragott gerendák emelik hat és fél méter magasságba, ami a tizenkét méter hosszuság mellett impozánsnak mondható. A négyzeteket a Debreczeni László magyar s mégis eredeti tervezésü festései ékesitik. De ott találjuk azt a három mintát is, amelyekkel a templom karzatja és menyezete egészen 1904-ig festve volt, amikor is az egészet az egyházközség gyöngyszinnel lefestette. Két négyzetben a régi és az új templom képe van megfestve.

Meglepő a gyermekkarzat, a legények karzatja felett, ahová a toronyból lehet bejárni. A szószék, az elől elhelyezett papiszékkel olyan az egyik látogató szerint, mint „Attila trónszéke." Tizenkét faragott oszlopfej diszíti. Az orgona a temesvári Wegenstein-cég műve; a szekrényét szintén Debreczeni László tervezte, úgy, hogy a mészkői templom az első az unitárius egyházban — talán a budapesti missziósház kápolnáját kivéve — amelyik egységesen magyar stilusu.

A fölavatás az orgona elkészítése miatt késett s így előreláthatólag csak október 25-én lesz megtartva. Az imát Lőrinczy Dénes aranyoskörí esperes, az egyházi beszédet dr. Varga Béla főjegyző, a fölavató beszédet dr. Boros György püspök és az urvacsorai ágendát Benczédi Domokos volt mészkői lelkész tartja, akinek főérdeme, hogy az újjáépítés anyagi alapját meg-

teremtette. A délutáni műsor kiemelkedő eseménye: Kelemen Lajos előadása.

Kivánatos volna, hogy a mészkői templom és orgona fölavatását közeli és távoli vendégek sokasága tegye valóban erdélyi kultureseményé.

Balázs Ferenc
lelkész.

Mészkő, 1931 szeptember 28.

TŰZHELY MELLETT

Szeretet és tiszteletben megbecsült

Bálint Balázs

volt tanitónk utolsó utjára kisérő éneknek irta: *Sándor Gyula* kénosi gazdálkodó, presbiter; énekelte „Világosság szent Atyja" dallamára az egész gyászközönség a temetőbe vezető uton.

1. Elvégeztem szent Atyám
munkám, melyre biztál
a kertben, hol engemet
munkássá fogadtál,
hogy ápoljam és gondozzam
virágaim s Te-néked számbaadjam.

2. Az enyészet hűs szele
énreám fuvala,
elmém, mely világola:
fáklyám kialuva.
Búcsuzom hű hitvesemtől
és az árva, ittmaradt négy gyermektől.

3. Im két egyház hivei*)
fájó érzelmekkel
könnyezi tanitóját
őszinte részvéttel,
kinek pontos munkásságát
megköszönjük s áldjuk szive jóságát.

*) A lókodi és kénosi.

4. Urnak háza s iskola
szeretett hajlékim,
hiveim s tanitványim:
minden örömeim,
búcsut intek, búcsut mondok
legyetek mind az épségben állandók.

5. Búcsut int mező s a kert
barázdái s fái,
emlékét örökitve
minden oltványi —
s az elmaradt gyermeksereg,
tanitója után a könnye pereg.

6. Tisztelendő szolgatárs
kivel csak egy évig
valánk a lelki mező
igyekvő munkási;
az Úr légyen tovább Veled,
a búcsuzó szolgatárs inti neked.

7. Atyánk nyugtasd békén meg
az elfáradt szolgát,
ki oly buzgón éneklé
szent neved zsoltárát;
dicsőitsd meg lelkét ott, fenn,
a sirókat vigasztald meg idelenn.

Brassai és a mai ifjuság.

Brassai serlegét avató beszéd

(Budapesten a Brassai Ifjusági Körben: 1931 október 4-én).

Ezelőtt 80 esztendővel egy öreg fejü, a szokottnál magasabb, görbülő dereku, erdélyi férfi menekült a dunaparti kettős város keleti oldalába. Neve körül színes mesék és komoly legendák röpködtek. Látták a lánchidon havasi pásztor daróc ruhájában, kezében kemény bikkfa bottal. Senki sem merte megszólítani és csakhamar eltünt. Erdély osztrák katonai parancsnoka Urbán kémjei nyomon kisérték, de nem birták elfogni. A bújdosó személyében egyszer csak megjelent Brassai Sámuel és kilenc esztendő alatt Pesten sem zenei, sem irodalmi, sem tudományos esemény nem történt nélküle. Az ő őszinte lelkéből sarjadzott a legelső ifjúsági lap gondolata. Homlokára cimül irta, amit egész életében gyakorolt: „Fiatalság Barátja".

Mi történt veletek Erdélyből ide szállott ifjak, hogy az erdélyi legendák csodás hősét életre hivtátok és nevét hozzátok méltóan szerény zászlótokra védőszentnek fölírtátok?

Talán feledtétek, hogy Brassai ifjúkorának lelke a pireai források vizére járt szomját oltani? Homértól Ciceróig nem találtatok klasszikusabb nevet kihez tanácsot kérni járjatok?

Talán nem tudjátok, hogy élete hosszú száz esztendeje alatt a tudósok, bölcsészek, írók és kritikusok új és mindig újuló serege mérgezett nyilakkal igyekezett leűzni olimpusi magasságából?

Avagy azt véljem, hogy ama márciusi ifjúság lelke szállott meg titeket, amely a 48-asokat tizennégy esztendővel megelőzve „szívük tiszta lángolatát vitte elébe", mert mithoszi alakot látnak benne „a tudomány szent szövétnekétől átlángolt férfiut, kihez elfojtott örömmel sóhajtanak tudományos szomjuk enyhültéért".

Bármi legyen kérdéseimre a felelet: üdvözöllek nemes ifjak. Igazatok van. Jobban nem választhattatok volna!

Ha ti itt egy sokat szenvedett nemzet fővárosában, mint hozzá hasonlóan tudományra szomjazók édes otthonra leltetek! Ha lenni, ha élni, ha tanulni és tudni, ha hinni és dolgozni akartok, megtaláltátok benne a nagyszerű példányképet. A valódi erdélyit. Azt, aki azért tudja végig botanizálni Erdély bérceit, hegyeit és rónáit, mert kis gyerek korában megedzette meztelen lábát a torockói Székelykő oldalából szüntelenül hulló éles kőtörmelék között.

Előttetek az az ifjú, akit apja serdülő korában bebocsátott könyvtárába és rábizta, hogy tanuljon meg tanulni. Benne látjátok azt a tanitó-mestert, aki a Názáretitől tanulva: a szemléltetve tanítást bevezette Erdély iskoláiba 40 esztendővel a nagy Eötvös József előtt.

Ő az az emberbarát, aki elhagyva a 99-et, nem pihen míg meg nem menti az egy eltévelyedettet. Nemesen dobogó jó szivének melegétől sok száz fiú és leány nyert életerőt.

Tudós után óhajtotok haladni, Brassai az, aki önerején beölelte lelkébe az ismeretek minden árnyalatát azért, hogy szétoszthassa embertársai között.

Ifjú barátaim, ha magatoknak eljegyzett Brassai határtalan szerénysége megengedé, öntudatra, bátorságra ébresztéstök kedvéért kimondanám: nézzétek, keressétek benne Erdély Széchenyijét. Ő volt az, aki nagy merészen egymagában megalapitotta Erdély tudományra tanitó akadémiáját. Mellőzöm azt a kisérletét, hogy a közgazdaság alapját tevő bankismeretre ő oktatta először honfitársait, de hangsulyozom, hogy az anyanyelvet ő harcolta be a magyar iskolába, s mire csak szüksége lehetett az akkori középiskolának, az összes tudományok alapvető irodalmával ő látta el.

Senki sem értette meg jobban, egy kortárs sem védelmezte oly őszintén Széchenyit.

Amit Széchenyi egész nemzetének, Brassai Erdély köznépének, a falunak „a feudalizmus vetett ágyán pihenők" számára dolgozó tömegnek igyekezett megszerezni és átadni.

Itt, hol a Széchenyi és Tisza-lakomák hevitett levegőjében évről-évre újra föltámad a halottak hallhatatlan lelke, jó, ha kitöltetik lelkökből az elevenitő lélek. Jó, hogy megjelenjenek a bizonytalanság hullámzó élet-tengerén, ők, akiknek volt hitök egy szebb jövőben, akik tudtak áldozni vért, életet. És jó, hogy most beléphet e megdicsőült szentek társaságába Brassai.

Titeket megmentett a tulzás vádjától az a magyar nemzet, mely Brassainkat bejuttatta a halhatatlanok pantheonjába. Legyetek büszkék reá!

Brassai az ifjúságért élt. Brassai addig él, amíg a magyar ifjúság él. Az ifjúságnak találkozni kell Brassaival, mert ő mindig a korral haladott. Együtt született a XIX-ik százzal, együtt élt vele. Együtt van itt veletek és együtt lesz amíg ti meg nem tagadjátok magatokat.

Brassai hitt a haladásban, de soha sem tagadta meg azt a hitet, amely újra látja Istent mindenben, amit a tudomány megvilágosit. Ifjak jaj nektek, ha nincs hitetek az Egytökéletesben, mert nélküle szárnyszegetten hull alá a legbátrabb elszántság.

Ifjak, aki panasszal, aki a sors ellen zugolódva leereszti szárnyát, az ne vegye ajakára a Brassai nevét. Aki elvakult fictiónak tartja a hitet, az a hitet megtagadta és a hitetlennél alább való. Megtagadja önmagát, meg az embert és máris elveszítette az élet lehetőségét. De hát elég élni? Elég, ha csak vegetálunk, ha mint a rossz napszámos azt nézzük, hogy mikor éri el a nap a látóhatárt? Hát az ember nem arra van teremtve, hogy maga is teremtsen? Hát az ifjú ereje azért van fölhalmozva, hogy egyszer gátot szakitva tova rohanjon és útjában elsodorva mindent végül elveszitse önmagát?

Én ismerem az életet. Ettem a pesti bolsevizmus kenyértelen ebédjét. De ha magam a csüggedésre hajlandó volnék, ami nem vagyok, megszégyenitve fölébresztették volna jobb énemet azok az ifjak, akik elégedettek voltak, ha napjában egyszer ülhettek asztal mellé.

Azt hiszitek, szégyenlem bevallani, hogy akkor, itt az unitáriusok püspökhelyettese szivesen elfogadott egy órai tanitásért olyan csésze teát, amelyben épen csak tea nem volt, de volt meleg viz?

Nem ifjú barátaim! Ha valaha szégyeltem vagy kerültem volna a munkát, midőn megismertem Brassait, belenézhettem

csodás hosszú életébe, azóta hiszem és hirdetem, hogy nekünk magyaroknak, nekünk székely magyaroknak csak a becsületes, kitartó, a soha nem lankadó munka biztosítja fajunk fennmaradását, boldogulását.

A Brassai-serleg legyen és maradjon a tudásért, a haladásért és a szebb jövőért küzdés szimbóluma!

Dr. Boros György.

Egyleti élet és munkásság.

Az „Udvarhelyköri D. F. Egylet“ évi rendes közgyülését Gyepesen, augusztus 9-én d. u. 2 órakor tartotta. Kedves és kellemes találkozója volt e nap az udvarhelyköri unitáriusoknak. A szép napsütésben jókedvűen mosolygott a ragyogó bádoggal ujonnan fedett torony s a népes gyülekezet boldog örömmel ment a szépen megrenovált templomba, hogy elismeréssel legyen a kicsiny, de áldozatkészségben nagy és erős gyepesi gyülekezet iránt.

A lelkes gyülekezeti ének után a kör vendége, ifj. Máthé Lajos szentábrahámi lelkész mondott áhitatos imát és Mt. 14. 26—37. igék alapján méltóságos hullámzásu építő beszédet. Istentisztelet alatt bemutatkozott a helybeli két szólamu dalárda és bizonyságot tett arról, hogy jóakarattal szép sikert lehet elérni.

Istentisztelet után az egyesület elnöke, Bálint Ödön karácsonyfalvi lelkész mond tartalmas megnyitó beszédet, melyben programmul D. F. eszméinek megvalósitását tüzi az egyesület elé. Ennek szolgálatában áll egyházunk, mint egy féltő jó anya, hogy a szivekbe oltsa a hitet és védje kultúránkat és fajiságunkat. Kevesen vagyunk a nagy munkához, de erős akaratunkkal megnyertük eddig is a mások elismerését.

Az elnöki megnyitó után megható közvetlenséggel, igazi lányos finomsággal szavalta Vass Klárika k. a. Kiss József „Az én imádságom“ c. költeményét. Kováriné Pálffy Margit a gyakorlottság biztonságáról kellemes hangon énekelt egyházi műdalokat. Pálffy Ákos organa kisérete mellett. Az egylet szeretett alelnöke Vass Albertné nagyságos asszony felolvas: A nő élete alapjául az otthont jelöli meg és ezen a bázison kell az egyesületi életének is felépülnie, minek életmagva a hit és erkölcs. Az asszony hivatása pedig a lelki élet mélyitése, ennek eszköze a komoly és becsü-

letes munka, ami minden alacsonyrendű vágyat megsemmisit és meghatározza a jövő nemzedék életirányát a tettre való nevelés által. A gondolatokban gazdag és kivitelében formás felolvasást a hallgatóság őszinte elismeréssel jutalmazta.

Kelemen Imre szokott rutinnal szavalt Reményik verseket, majd Báró Piroska hegedült.

Az egylet vendége, Szent-Iványi Sándor tartott megkapóan szép és sziveket emelő gazdag tartalmu előadást. Markáns hasonlatokkal, erőteljes vonásokkal bizanyitja Isten létét és ezt a szent bizonyosságot, mint a központi D. F. E. üzenetét ajándékozva e gyülekezetnek s viszonzásul tőle az előadó őszinte hálát és szeretetet nyer.

Orbán Istvánné és Kerekes Mózesné székely asszonyok szavalatait a gyülekezet elismeréssel hallgatta, hasonlóképpen Vári Domokos tartalmas verseit és Kővári Jakab szépen kidolgozott szavalását. E szép és tartalmas műsor után elnök a szereplőknek hálás köszönetet mond és a gyülést bezárja.

A gyülés második részén az egylet titkára, Dobai István felolvasta az egyes tagozatok 1930—31. telén végzett munkájáról kimeritő jelentését, amit a gyülés elismeréssel hallgat meg és a titkárok munkájáért köszönetet szavaz. Ezután az egylet adminisztrativ ügyei kerülnek tárgyalás alá.

Este kedélyes hangu közös étkezés után az ifjúság örömére táncmulatság volt.

E szép unitárius nap emléke sokáig élni fog a jelenvoltak szivében.

Egyházi hirek.

Rovatvezető: ÜRMÖSSI JÓZSEF.

Lelkészi beköszöntő Recsenyéden. Fazakas Jenő erzsébetváros-medgyesi h. lelkész 1931 szeptember 6-án tartotta beköszöntőjét a recsenyédi egyházközségbe. A sok mindenféle forgalomba került hirekkel szemben álljon itt a beiktatást végző Bálint Ödön karácsonyfalvi lelkész egyházköri jegyző jelentéséből az alábbi tárgyilagos megállapitás:

A papi lakás felé vezető kis ucca bejáratánál zöld ágakból készült kis diszkapu, a templom élő virágokkal feldiszitve s a napi ülőszék előtti tér falevelekkel és virágokkal beszórva volt, mely

tények mutatták a beköszöntői ünnepélyre történt előkészületet. A papi lakásban összegyülve az új lelkész testvérei, rokonai, vidéki belső emberek, kik között ott láttuk Ütő Lajos székelykereszturi lelkész is, mintegy 40 intelligens személy volt jelen, várva a már előre biztositottnak látszó beköszöntői ünnepély sikerét. A harmadik harangozás után a papi lakásból testületileg vonultunk a templomba és ott örömmel láttam, hogy a nők ülőszékei tele voltak; a férfiaké nem annyira, azonban ott is sok falusi földmives foglalt helyet. A templom tehát diszes és elég nepes volt, semmi lehangoló és zavaró körülményt nem láttam.

Gyülekezeti ének után, én mint beiktató lelkész, a Méltóságos Püspök úr és köri esperesünk nevében üdvözöltem a gyülekezetet, bemutattam az új lelkészt, felolvastam a kinevezési okmányt, ami láthatólag jó hatást gyakorolt a közönségre s végül fölhivtam az új lelkészt beköszöntő imája és beszéde megtartására. Ifjú lelkész emelkedett imát, majd 10 perces beköszöntő beszédet mondott nagy szónoki lendülettel, melyben keblére ölelte kivétel nélkül a recsenyédi hiveket. Előadása lebilincselő, szónoki ereje nagy, miáltal az egész gyülekezet teljes elismerését érdemelte ki.

A beköszöntő beszéd elhangzása után, én léptem a szószékre és vázoltam a lelkészi munka terhét és a hivek kötelességét áitalában ebben a mai szorongatott helyzetben, majd megemlékeztem néhai Fazakas Lajos volt esperesemről, mint egyházunk egyik legnagyobb szónokáról és lelkiismeretes, pontos espereséről, kinek fia Recsenyéd új papja, kit én már kis gyermek korában engedelmes, jó fiúnak ismertem s azután is szerény és munkás ifjúnak láttam.

Ezután az Udvarhelyköri lelkészkör nevében Sigmond József elnök, a recsenyédi egyházközség nevében egy öregebb bácsi, a D. F. Ifj. egylet nevében egy ifjú legény és a Nőegylet nevében egy hajadon üdvözölte az új lelkészt, ez utóbbi egy virágcsokrot is nyujtva át neki. Az üdvözlésekre lelkész szép hasonlatokkal teljes és találó, szivből jövő, szónoki lendülettel előadott beszéddel valaszolt.

Templomozás után mintegy 60 teritékes bankett volt a papi lakásban, melyen az intelligenciából kb. 30-an vettek részt; a többiek falusi gazdák és asszonyok voltak, felerészben h. szentmártoniak. Szentpálról talán nem volt ott senki. Itt több pohárköszöntő hangzott el. Uj lelkész is mondott két sikerült pohárköszöntőt.

Fülöp Mózes kidei lelkész öregkorára és szolgálati éveire való tekintettel, félévi szabadságot kért. Püspök úr engedélyezte.

Göncz Mihály szentiványlaborfalvi lelkész beadta nyugdijazás

iránti kérését. A nyugdijbizottság a kérelmező orvosi felülvizsgáltatását határozta.

Sigmond József hom.-jánosfalvi lelkészt a főtiszt. püspök úr a székelyudvarhelyi unitárius egyh. község lelkészévé kinevezte. Reméljük, hogy személyében oly alkalmas lelkipásztort kap e gyülekezet, kinek vezetése alatt a béke, egyetértő munka utjaira vissza térnek és haladhatnak. Beköszöntője okt. 18-án lesz, egyh. főhatóság képviseletében Ürmösi József püsp. titkár vesz részt.

Kiss Sándor volt székelyudvarhelyi lelkészt szülőfaluja, Homoródjánosfalva lelkészének megválasztotta és a püspök úr ki is nevezte. Okt. 11-én beköszöntött.

Dr. W. Drumond angolországi (Oxford) hitrokon barátunk, ki már több izben megtisztelt látogatásával, f. év szeptember 20—25 napjain ismét itt időzött közöttünk s érdeklődött sorsunk és helyzetünk iránt.

Kádár Balázs volt unitárius felekezeti tanitó úr helyreigazítást kér folyóiratunkban megjelent ama hirre vonatkozólag, mely a püspök úr ellen történt bünvádi feljelentéssel áll kapcsolatban. Nekünk adatszerü tudomásunk nincs arról, hogy Kádár Balázs tanitó a nevében beadott vádiratot nem ismerte el magáénak és a nyilatkozatot a biró tudomásul vette.

Az Unitárius Közlöny szerkesztősége a tanitó úr kivánságára ezennel nyilvánosságra hozza a püspök úrhoz irt leveléből a következő részt: „Én annak idején, amikor tudomást szereztem a Főtisztelendő úrat nevem alatt ért támadásról, siettem az emberi méltósághoz illő kötelességemnek eleget tenni abban, hogy a nevem alatt történt nyomoru visszaélést s mély felháborodásomat a Főtisztelendő úr tudomására hozzam addig is, mig törvényesen igazolhatom ezt.“

Főtisztelendő püspök úr a következő kinevezéseket és áthelyezéseket eszközölte:

Rostás Dénes akadémista lelkészjelöltet kinevezte h. lelkésznek erzsébetváros-medgyesi egyházközségbe.

Fikker János akadémita lelkészjelöltet a kolozsvári egyh. községbe segédlelkésznek.

Végh Mihály lelkészjelöltet a marosújvári leányegyházközségbe h. lelkésznek.

Gál Margit volt nyárádgálfalvi tanitónőt kinevezte az iszlói iskolához.

Ifj. Kádár Lajos fogaras-nagyszebeni lelkész betegsége miatt három hónapi szabadságot kért. Helyetteséül Török Mihály lelkészjelöltet küldte ki a főtiszt. úr.

Brassai Sámuel emléke. A Brassai Sámuel emlékbizottság Budapesten az országos kaszinóban 1931 október 4-én a nagy polyhistor emlékezetére serlegavató ünnepi vacsorát rendezett. A serlegavató emlékbeszéd tartására Brassai bácsi életének alapos ismerőjét és életiróját, dr. Boros György unitárius püspököt kérték fel, ki ezt készséggel vállalta. E célból dr. Boros püspök úr október 3-án Budapestre utazott és (hétfőn) október 5-én este 8 órakor (nálunk 9 órakor) a Studióból a rádió közönségének is előadást tartott a nagy Brassai életéről.

Unitárius Teol. Akadémia okt. 1-én délelőtt tartotta 1931—32. tanévi megnyitó ünnepélyét. Imát dr. Kiss Elek teol. tanár mondott, ünnepi megnyitó beszédet Csifó Salamon teol. dékán tartott „A keresztény egyház evangéliumi, apostoli és pásztori hivatásáról". Rámutatott arra, hogy a vallás eszmei szépségét és igazságát igyekezni kell visszaállitani a maga eredeti szinvonalára. Ezt erős, kitartó munkával, hivek pásztori munkálásával lehet elérni. Az ifjúsághoz főpásztori buzditó beszédet dr. Boros György pöspök tartott; Péter apostolt, mint erős kősziklát mutatva fel előttük, mint az apostoli küzdelem mintaképét, ki nehéz lelki válságokon ment át, de az első pünkösti lelkesedésében diadalra vitte a Jézusi evangéliumi kereszténységet. A teol. akadémia hallgatók száma I—IV. éven 30. Az I. évre 8 új hallgató vétetett fel.

A kolozsvári unitárius kollégium fiuelemi iskolájának és főgimnáziumának évmegnyitó ünnepélye szeptember 1-én d. e. 9 órakor folyt le a kollégium disztermében. Az „Erős várunk nékünk az Isten" elhangzása után imát mondott Vári Albert vallástanár, majd az igazgató tartotta meg évmegnyitó beszédét. Dr. Ferencz József isk. felügyelő gondnok és a püspök úr őméltósága lélekből fakadó és lelket megkapó szavai után a „Tebenned biztunk eleitől fogva" egyházi ének zárta be az ünnepséget. A tanitás az elemi iskolában szeptember 1-én, a főgimnáziumban 3-án kezdődött.

A beiratkozásik eredménye a következő: 1. **Fiúelemi iskola:** 1. oszt. 17 (9 unit., 7 ref., 1 luth.), 2. oszt. 21 (9 unit., 11 ref., 1 róm. kath.), 3. oszt. 21 (12 unit., 7 ref., 2 róm. kath.), 4. oszt. 22 (15 unit., 5 ref., 2 róm. kath.) Összesen beiratkozott 81, vallás szerint való megoszlás: 45 unit., 30 ref., 5 róm. kath., 1 luth. A mult iskolai évben a beratkozási létszám 83 volt, ebből unitárius 48. 2. Főgimnázium: I. oszt. 49 (36 unit., 9 ref., 2 róm. kath., 2 luth.), II. oszt. 34 (21 unit., 7 ref., 2 róm. kath.), III. oszt. 37 (34 unit., 1 róm. kath., 1 luth., 1 baptista), IV. oszt. 22 (13 unit., 3 ref., 3 róm. kath., 3 luth.), V. oszt. 20 (16 unit., 3 ref., 1 luth.), VI. oszt. 29 (23 unit., 3 ref., 3 róm. kath.), VII. oszt. 33 (21 unit.,

10 ref., 3 róm. kath.) Összesen beiratkozott 224 tanuló, kik közül 164 unit., 35 ref., 13 róm. kath., 11 luth., 1 baptista. Létszámgyarapodás a mult iskolai évhez mérten 20 tanuló, unitárius tanulók létszámnövekedése 15.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Áldozatkészség egyházi intézményünkért. A székelykereszturi főgimnázium megmaradásáért egyhangu lelkesedéssel hozza meg áldozatát a székely unitáriusság. Egyik legszebb példáját nyujtotta a jövőért való áldozásnak Rava egyházközség, ahol a hivek 84 véka buzát adtak össze s pénzben 444 Leut; három nemeslelkü atyánkfia: Kecskés Dénes megyebiró, Kedei Dénes presbiter és Izsák Dezső pedig dijtalanul szállitották be a gabonát az intézet részére. Óhajtásuk az, hogyha a jelenben nem is tudnak fiaik közül tanittatni, megmaradjon az iskola unokáik tanulásának biztositására.

Id. Vajda András, a kolozsvári unitárius egyházközség harangozója rövid, de sulyos szenvedés után szeptember 16-án elhunyt. 66 évig élt és ebből 35 éven keresztül az egyházközség hü szolgájaként szerezte azokat az el nem pusztuló érdemeket, melyekért egy társadalom becsületesnek, hűnek nevez valakit. Nagy, gyászoló családján kivül emlékét őrizzük mi is és testvéri érzéssel hisszük, hogy odaát az örök jutalmazás hazájában megfogja hallani a helybenhagyó szózatot: „Jól vagyok jámbor és hü szolgám, kevesen voltál hiv, többre bizlak ezután". Legyen a mi emlékezésünk és hitünk áldott, az ő nyugalma csendes.

Imaház felavatás Nagyteremiben. Nagyteremi unitárius kicsiny egyházközségünk romokból templomát kiemelte, újraépitette. A jóságos Isten segedelméből 1931 október 11-én d. e. 10 órakor, templomszentelési ünnepéllyel adtuk át ismét ezen hajlékot, a lelkiek közhasználatára. Az ünnepély programja a következő volt: 1. Gyülekezeti ének. 2. Imádkozik: Mátyus Gergely köri közügyigazgató. 3. Közének. 4. Egyházi beszédet tart: Gvidó Béla küküllőköri esperes. 5. Püspöki megáldó: Dr. Boros György Őméltóságától. 6. Az épités történetét felolvasta: Péterfi Mihály lelkész. 7. Ének urvacsora osztásra. 8. Urvacsorai szertartást végzett: Székely Tihamér egyházköri jegyző. 9. Bezáró ének. Istentisztelet után: a) tisztelgések; b) Püspök Ur elnöklete alatt közgyülés; c) 1 órakor szerény közebéd; d) fél 3 órakor: Főtisztelendő püspök úr közremüködésével vallásos ünnepély s ezt követőleg a küküllőköri lelkészek értekezlete, melyen előadást tartottak: Kovács István magyarszentbenedeki és Pál Tamás küküllődombói lelkészek.

Nyilvános köszönet. 48 éves unitárius férfi, aki mint gazdatiszt, majd mint bérlő jó viszonyok között élt, rendre elveszitette látását, vagyonát gyógykezelésre fordította, végül teljesen megvakult és engedélyt kapott bodega felállitására. Erre a célra a püspök úr adakozásra hivta fel a jószivü embereket. Enyed városban ezernyolc leut, Kolozsvárt néhány nap alatt ötszáznyolcvan leu-val voltak szivesek megsegitni: Dr. Boros György 200, Tana Ferenc 100, Vaska Dezső, dr. Gál Kelemen, Ferencz József, Vári Albert, Demény Andor, Király József, Müller Géza 40—40 leut. További adakozásokat szivesen fogad a szerkesztőség.

Prágában szépen virágzó unitárius gyülekezet van. Szeretnék diszes irodájukat a Dávid Ferenc tordai képével ékesitni. Aki megajándékozza őket, akár csak a kis képpel, beiratja nevét ez új s máris népes gyülekezet aranykönyvébe.

A brassói unitárius egyházközség templomépitése ügyében a főtiszt. úr az alábbi köriratot bocsátotta ki:

Sz: 1801—1931.
U. P.

Körirat

Esperes, k. f. ü. gondnok, egyh. tanácsos, lelkész, tanár, tanitó, egyházközségi gondnok afiaihoz és egyházunk minden tagjához.

Bizonyos megnyugvással és jóleső érzéssel vettem tudomást arról, hogy brassói egyházközségünknek 15 éves küzdelme a város által felajánlt templomhelyért sok akadályoztatás után a siker felé közeledik, amennyiben a város, immár negyedszer, a terület átadására vonatkozólag határozatot hozott. Unitárius egyházunk vezetőségének is mindig főgondját képezte, hogy a közel 2000 lélekszámmal biró, napról-napra szaporodó és így egyházilag is mind fontosabbá váló brassói egyházközségünkben is unitárius templom épüljön.

Midőn most az ügy a megvalósitás stádiumába jutott, brassói hiveink a halaszthatatlannak látszó épitkezés érdekében minden módot és eszközt fel akarnak használni arra, hogy a meglevő, de a feladat nagyságához aránytalanul kevés pénzalapot a szükségesre kiegészithessék.

Ezt a célt szolgálja brassói lelkészünknek az a tiszteletre méltó terve, mely szerint inkább az impérium változás utáni idők szellemét tükröző beszédeiből egy 10—12 iv terjedelmü kötetet ad ki az Unitárius Irodalmi Társaság könyvsorozatában, megfelelő birálat után, melynek tiszta jövedelmét az épitkezés költségeire szánta. Számit arra, hogy Brassóban unitárius hiveink és más felekezetü

ismerősei körében a könyvből nagyon tekintélyes számu példányt tud elhelyezni. De a téglák összehordásában segítségére kell mennünk brassói lelkész afiának mindnyájan, hogy a maga elé tüzött kettős célt: az anyagi erő szaporitását és az unitárius szellem népszerüsitését minél inkább valósithassa. Hiszem, hogy ezt a hittel és lelkesedéssel irt könyvet nemcsak egyházközségeink és az egyletek, nemcsak egyházi és világi vezetőink, hanem minden valamire való unitárius ember igyekezni fog magának megszerezni.

Felhivom tehát egyházközségeinket, hogy a brassói templomépités ügyét általánosságban, valamint brassói lelkész afia tervét a kebli tanácsban, nőszövetségben és ifjúsági körben mielőbb tegyék megbeszélés tárgyává s mindenekelőtt a könyv megrendelése és terjesztése érdekében úgy hiveink, mint más felekezetü testvéreink körében minden lehetőt kövessenek el. Alig van egyházközség, amelyből többen-kevesebben Brassóban ne telepedtek volna le s igy a támogatás már ezért is indokolt.

Egyházközségeink vezetőségét a Főpásztor szeretetteljes gondoskodásával arra is kérem, hogy levelem és az előfizetési felhivás megfelelő ismertetése után akár maguk, akár egy arravaló buzgó egyháztag elsősorban gondnok afia vagy az egyházfiak által az előfizetések gyüjtését és annak ára beszedését az ügyhöz méltó gondossággal eszközölni sziveskedjenek október 10-ig a gyüjtés eredményéről közvetlenül E. K. Tanácshoz mulhatatlanul jelentés küldését kérem, melynek elmaradása esetén azt fogjuk feltételezni, hogy lelkész és egyházközség részére 1—1 példányt megrendelnek s azok árának a kongruából levonásába beleegyeznek.

Egyébként az ügyben minden további lépés brassói lelkész afiával intézendő.

Kolozsvár, 1931 szeptember hó 24.

Atyafiságos szeretettel:
Dr. Boros György
unitárius püspök.

Irodalom.

Erdély Története. Irta dr. Jancsó Benedek. A szerző utasitásai szerint kiadásra rendezte Gyallay Domokos. Cluj-Kolozsvár, 1930. 387. lap. Ez a derék munka régen érzett hiányt pótol. „Az erdélyi magyar szellemi élet a maga elárvultságában nagyon nélkülözte Erdély tüzetes történetét". Trianon óta az erdélyi magyarság csaknem teljesen tájékozatlanul áll a maga multját illetőleg.

Ha a külön erdélyi történelem a dolog természeténél fogva régen is beolvadt és elsikkadt a nemzeti történelem folyamában, menynyivel inkább el kell vesznie és halványulnia ma, a mai államjogi helyzetben. Már pedig a multat, a saját multunkat ismernünk kell. Ezért hiánytpótló ez a könyv. Itt összefüggő, világos képet kapunk Erdély népeinek, de kivált az erdélyi magyarságnak történeti életéről. Szerény, de bátor véleménynyilvánítást Erdély őslakóiról, a római continuitásról, Erdély népeinek letelepedéséről és egymáshoz való viszonyáról. Világos áttekintésben vonul fel előttünk a külön erdélyi fejedelemség történeti élete. Itt csak az szur szemet, hogy a mi János Zsigmondunkat hit tekintetében ingadozónak mondja. (Ugyan bizony mikor ment János Zsigmond hit dolgában rák-módra **visszafelé?**) Igen tanulságos s a mai nemzedékre szinte az újság ingerével hat az 1848—9-i szabadságharcnak s az ezt követő eseményeknek története a kiegyezésig. Hálás gondolat volt jegyzetben külön is ismertetni a különféle elméleteket — hidegen, tárgyilagosan és elfogulatlanul — Erdély román népének eredetéről, valamint a székelyek eredetének kérdéséről. Ez utóbbi kérdés egyéb iránt tüzetesebb elmélyedést is megbirt és megérdemelt volna. A könyvet Gyallay Domokos hitrokonunk rendezte sajtó alá s látta el jegyzetekkel. Szerető gonddal és körültekintéssel. Az unitárius toll itt nem jár dicstelen úton, mert Erdély történetét magyar nyelven legelőször Aranyosrákosi Székely Sándor irta meg Erdélyország története cimen 1845-ben. A máig is legrészletesebb erdélyi történelem irója pedig szintén unitárius, a nagytudományu Kővári László (Erdély Történelme I—IV. kt. 1859.) **(P. M.)**

Kovács Lajos brassói unitárius lelkész „Ébresztgetés" cimen egy könyvet jelentet meg 10 ív terjedelemben, melynek tiszta jövedelmét az építésre már nagyon megérett brassói unitárius templomépítés költségei fedezésére szánta. A könyv előfizetési ára 100 L., de 10 külön füzetben is megjelenik füzetenként 10 L. árban. Amint az előfizetési felhivás mondja: e dolgozatokban az egyházias érzés és faji öntudat, a hit ereje és a gondolkozás szabadsága egyformán kifejezésre jut. A magunk részéről örömmel üdvözöljük a tervet már a nemes cél érdekében is és kifejezzük azon reménységünket, hogy unitárius egyházunk tagjai nemcsak maguk rendelik meg e könyvet, hanem mindent megtesznek arra, hogy azt ismerőseik körében minél buzgóbban terjesszék. Szerző arra kéri azokat, akikhez előfizetési iveket küldött, hogy azokat még rendelés nélkül is okvetlenül mielőbb hozzá visszajuttatni szíveskedjenek.

Az Unitárius Iratterjesztőnél kaphatók: Balázs András: Ez a hely szentföld Bibliai tárgyú képek és levelezőlapok

különféle nagyságban. Czérer: A konyhakert à 15 Leu. Virág Elek: Sertéstenyésztés és hizlalás à 40 Leu. Tormay Béla: Borjuk fölneveléséről à 15 Leu. Hauer Géza: A fejőstehénről à 15 Leu. Dr. Páter Béla: A gyümölcsfák betegségei és ellenségei, valamint a gyümölcsfák terméketlenségének okai à 40 Leu. Dr. Gladden-Kiss: „Keresztény Pásztor" ára 240 Leu-ról 160 Leura szállittatott le.

Székelység. A székelyföldet és népét ismertető havi folyóirat. Szerk. Bányai János. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhely.

Egy új folyóirat első számát mutatjuk be olvasóinknak. Célja, hogy néprajzi, irodalmi, természettudományos és történelmi szempontból figyelje és ismertesse a székelyek lakta területet. Szép és nemes a cél s szerkesztőjének neve már magában is garancia arra, hogy a lap meg fog felelni hivatásának. Kiváló irógárdát is sorakoztatott fel maga mellett, kik közül Szentmártoni Kálmánt, Gyallay Domokost, Kelemen Lajost és Ütő Lajost a mi olvasóink is ismerik. A lap azonban csak úgy fejlődhetik ki, ha megfelelő számú előfizetőre tehet szert. Ezért hivjuk fel olvasóink figyelmét is a folyóiratra. Előfizetési ára ez évben 40 Leu.

Sz. I. S.

Tekintettel arra, hogy a Naptárt és a Közlönyt ugyanaz a nyomda állitja elé s az utóbbinak várnia kellett, mig az előbbi elkészült, e számunk megkéséséért olvasóink szives elnézését kérjük. Szerk.

A tanitók részére Nagyenyeden rendezett tanfolyamról irt beszámoló, valamint több más cikk is, helyszüke miatt, jövő számunkban jön.

Keresünk két tanoncot Kolozsvárra egyiket késes és köszörüs, a másikat képkeretező és üveges szakmára. Utóbbinál teljes ellátás mellett. Levélbeli jelentkezést lelkész ajánlólevelével lapunk szerkesztőjéhez kérünk.

Megjelent az 1932-es Unitárius Naptár, melyet a tiszteletes urakhoz már szét is küldtünk. Ez évben sokkal hamarább, bővebb tartalommal és olcsóbb árban (20 leu) jelent meg a Naptár, miért is reméljük, hogy az egy unitárius család asztaláról sem fog hiányozni. Kérjük lelkész afiait, hogy a körlevélben jelzett dátum előtt jóval, legalább is december 15-ig küldjék vissza az el nem adott Naptárakat, hogy még értékesithetők legyenek.

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő címére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17